

PAKKOLAKEJA PUKKAA – miksi?

Pääministeri Juha Sipilän hallitus on antanut esityksen kilpailukykyä vahvistavista toimista, joita yleisesti tavataan kutsua pakkolaeiksi. Ne mm. rajoittaisivat vuosilomien ja lomarahojen enimmäismääriä, pidentäisivät vuosityöaikaa loppiaisen ja helatorstain osalta sekä alentaisivat sairausajan palkkaa. Hallitus uskoo toimien alentavan yksikkötyökustannuksia noin 3,6 prosentilla. Samalla ne heikentävät palkansaajien asemaa. Lisätoimia on tulossa.

Sytä pakkolakien esittämiseen on useita. Hallituksen näkökulmasta välitön peruste on se, etteivät työmarkkinajärjestöt saaneet aikaiseksi ns. yhteiskuntasopimusta, jolla kilpailukykyä olisi parannettu ilman pakkolakeja. Monet toivovat ja eräät jopa uskovat, että neuvottelupöytään vielä palataan ennen ensi syksyn työmarkkinaneuvottelukierrosta. Toiset taas eivät luota siihen, että työnantajapuolella on tähän kovasti kiinnostusta, koska hallitus joka tapauksessa toteuttaa sen toiveita pakkolakien kautta.

Sekä yhteiskuntasopimuksen että pakkolakien tavoitteena on ollut kohentaa Suomen kustannuskilpailukykyä. Sen perusteluksi jo Sipilän hallituksen ohjelma lähti arviosta, että maamme kustannuskilpailukyky on jäänyt 15 prosenttia jälkeen tärkeisiin kilpailijamaihimme verrattuna. Tämä arvio on kuitenkin vahvasti kyseenalaistettu sekä Pekka Sauramon artikkelissa lehtemme numerossa 2/2015 että marraskuussa julkaistussa Palkansaajien tutki-

muslaitoksen Toimialaennusteessa. Suomen kustannuskilpailukykyyn taso on lähellä pitkän aikavälin keskiarvoaan eikä siis mitenkään erityisen huono.

Hallituksen käyttämä arvio jopa 15 prosentin kilpailukykykuilusta perustuu laskelmaan, jossa Suomen ja kilpailijamaiden kilpailukyky mittarit on keinoitekoisesti asetettu samoiksi vuonna 2000, jonka jälkeen Suomen kilpailukyky suhteessa muihin on heikentynyt. Vertailua kuitenkin vääristää se, että vuosituhanen vaihteessa Suomen kustannuskilpailukyky (ja samalla ulkomaankaupan ylijäämä) oli ennätystasollaan. Tämä johtui suurelta osin Nokian huippumenestyksestä ja Tilastokeskuksen erityisestä menettelystä kirjata sen voitot tilastoihinsa. Kun Nokia sitten vuosikymmenen lopulla romahti ja kärsi tappioita, vastaava menettely muiden teki-jöiden ohella johti liialliseen arvioon Suomen kustannuskilpailukykyyn heikkenemisestä.

Vaikka hallituksen tavoitetta ei voidakaan puolustaa kustannuskilpailukykyyn jälkeen jäämisellä, on mahdollista perustella sen parantamista maamme huonolla taloustilanteella. 15 prosentin kohennus palauttaisi sen vuosituhanen vaihteen ”ylihyväle” tasolle. Olemme jumittuneet pitkälliseen liki nollakasvun ja lisääntyvän työttömyyden tilaan onnettomasti lähes yhteen sattuneiden sokkien – Nokian ja metsäteollisuuden vaikeudet, finanssi- ja eurokriisi, Venäjän viennin romahdus – ja ylikireän finanssipolitiikan takia. Viimeksi mainittua lukuun ottamatta hallitus ei voi oikein mitään, mutta kus-

tannuskilpailukyvyyn parantaminen piristäisi vientiä ja vähentäisi tuontia. Toimiensa se uskoo tuovan 38 000 uutta työpaikkaa lisää.

Palkansaajien tutkimuslaitoksen ja monien muiden lausunnoissa pakkolakiesityksestä on kuitenkin epäilty vahvasti pakkolakien väitettyä työllisyysvaikutusta mm. siksi, ettei siinä ole otettu asianmukaisesti huomioon yhtäältä niiden heikentävää

vaikutusta palkansaajien ostovoimaan ja toisaalta tulevia kompensatiovaatimuksia palkankorotuksina, jotka vaikuttavat kustannuskilpailukykyyn. Tällaiset vaikutukset ovat varmasti olleet pakkolakien valmistelijoiden mielessä, mutta niitä ei ole haluttu tuoda esille. Markkinointimielessä pakkolakien tehokkuutta vähentävät näkökohdat on tietenkin hyvä lakaista maton alle, mutta samalla on ihmeteltävä, miksi näitä toimia ylipäätään ajetaan, jos niiden teho on niin kyseenalainen.

Epäilen, että kyse on vain päänavauksesta, jota seuraa monia lisätoimia. Pitkästä aikaa Suomessa on hallitus, joka toteuttaa näin tarkasti työnantajien toivelistaa. Viime kevään vaaleissa syntynyt poliittinen tilanne halutaan käyttää hyväksi. Toimenpiteiden valmistelu ja perustelu tuppaa tässä jäämään osin puutteelliseksi, koska kiirekin on. Hallitus oli jo kerran vähällä hajota sote-uudistukseen, ja sen istuminen koko vaalikauden ei ole yhtä varmaa kuin aiemmillä hallituksilla. Muutosintoa voisi myös laimentaa uusi vahva nousukausi, jonka tuloon tosin harva uskoo.

Myös EU voisi puuttua Suomen pyrkimykseen ”nuijia naapureita” muita roimasti paremmalla kustannuskilpailukyvyllä. Tällainen politiikkahan on vastoin EU:n periaatetta, että jäsenvaltioiden olisi huomioitava politiikkansa vaikutukset yhteiseen etuun.

Yhden parempi kilpailukyky on toisen huonompi kilpailukyky. Tällaisia huolia on ainakin komissiolla, vaikka sen konkreettisista toimita ei olekaan merkkejä.

Joka tapauksessa EU:n ja muiden jäsenmaiden ärsyttämisen sijasta Suomen hallitus voisi toimia myönteisemmin edistämällä mahdollisuksiensa mukaan voimakkaampaa elvytyspolitiikkaa niin koko EU:n kuin omankin maansa tasolla. ■